

Magyar-amerikai posztgraduális képzés

Közös intézményt alapítanak

Az elterjesztett javaslat szerint a nemzetközi posztgraduális és posztdoctorális képzésre, illetve továbbképzésre közös intézményt alapítanak, 50 százalékban magyar, 50 százalékban amerikai tőkével. A részvénytársaság irányítását az alapítók megbízásából magyar-amerikai kuratórium végzi majd. Ez 3, 6 és 9 hónapos, illetve 1, 2 és 3 éves programot hirdet meg azoknak a pályázóknak, akiket valamelyik nemzeti vagy nemzetközi alapítvány ösztöndíjjal támogat. A részvénytársaság is ad ösztöndíjat a pályázóknak. A budapesti egyetem és az akadémiai kutatóintézetek tudományos iskoláinak potenciájára épít, de bevon a képzésbe nemzetközi előadó- és hallgatókollektívákat. A tudományos kutató- és posztgraduális oktatómunkát, a pályázatokat elnyerő kutatóhelyek végeznék, saját vagy meghívott előadókkal.

A tervezetben azt javasolják jövőbeli partnereiknek, hogy 1989 tavaszán 20 millió forint, illetve 400 ezer dollár pénzalappal készítsék elő a programok 1990 szeptemberi kezdését, és vizsgálják meg a vállalkozás piaci lehetőségeit. Ez év őszén pedig hirdessék meg az 1990

A Magyar Tudományos Akadémia magyar-amerikai posztgraduális oktató és tudományos kutató részvénytársaság alapítását kezdeményezte. Az erre vonatkozó javaslatot legutóbbi ülésén hagyta jóvá az Akadémia elnöksége. Egyetértett azal is, hogy az Akadémia erőfeszítéseket tesz hazai és külföldi anyagi erőforrások bekapcsolására, hogy elősegítse a tudományos kutatás infrastruktúrájának továbbfejlesztését.

szeptemberében kezdődő programokat.

Megítélésük szerint a vállalkozás sikeréhez évente legalább 800, átlagosan 6 hónapot itt töltő résztvevő szükséges. Kíváncsok, hogy a hallgatók mintegy 60 százaléka iparilag fejlett országokból, 20-25 százaléka pedig a kelet-európai, illetve a fejlődő országokból érkezzen. A posztgraduális képzésben részt vevő magyar hallgatók létszáma 15-20 százalék lehet. Az egyes egyetemekkel kötött egyezmények lehetővé teszik,

hogy doktori vagy posztdoktori ösztöndíjasaik, akik két-három évet töltenek tudományos fokozat megszerzése, vagy új módszer elajátítása érdekében egy-egy jeles külföldi kutatóhelyen, egy-két szemeszterben Budapesten folytassák tanulmányaikat.

A tervezetben rögzítették azt is, hogy az alapító tőkéhez vagyoni betét, a meglévő épületek, eszközök rendelkezésére bocsátásával kívánnak hozzájárulni. A társalapítók tőkéje a laboratóriumok korszerűsítését teszi lehetővé.

A magyar egyetemek és az akadémiai kutatóintézetek összefogással almassá tehetők a magas nemzetközi követelményeknek is megfelelő posztgraduális képzésre, ha a legerősebb tudományos iskolákra támaszkodva sikerül előteremteni az ehhez szükséges anyagi erőforrásokat — állapította meg az MTA elnöksége. Az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság és a Magyar Tudományos Akadémia közös erőfeszítéseinek eredményeként 1988—90 között a Világbank 7 millió dollárral támogatja a tudományos kutatás és a műszaki fejlesztés infrastruktúrájának bővítését.

„Nem adjuk fel...”

Varga Csaba író, szociológus. Elemző írásainak műfaját nehéz lenne meghatározni. A szociográfiától a regényig terjed. A makói népfőiskolai előadások sorozatában a nyolcvanas évek végén végbemenő átfogó, gyökeres reform esélyeit taglalta.

— Arra lennék kíváncsi, hogy a kétféle tevékenység: szociológusként és irodalmárként is részt venni a közéletben, milyen közös gondolatosságot takar?

— Valójában én nem tartom magamat szociológusnak, mert nem végzek szociológiai kutatásokat. Ugyanazt csinálom kezdetől fogva, amit nevezhetünk irodalomnak, társadalomtudománynak, vagy közgondolkodásnak akár, nemzedékem szellemi indíttatásából eredően lázadok az alattvalóság ellen. Mi a 60-as, 70-es években „léptünk be” az irodalmi közéletbe, s azt tapasztaltuk, hogy az egyes ember tehetetlen, kiszolgáltatott. Ma azt mondjuk rá egy régi-új szóval, hogy alattvaló. A jelenségek mögöttes tartalmának feltárásához nem a szakszerű kritikán át vezet az út, hanem a szabad ember státusának megszerzésén keresztül. Többek között erről is szól Kamarás Istvánnal készült közös könyvünk: A magyar utópia.

— Most egy Eötvös Józsefről szóló könyvön dolgozik. A reformgondolkodó munkásságának a felmutatása — úgy gondolom — üzenet az értelmiségnek.

— Az elmúlt években kiderült, hogy az értelmiséget nem a diploma és a munkakör teszi azzá, ami, hanem egyénisége. Bármely állampolgár, aki önálló, szuverén, alkotó egyéniség, értelmiségi is egyben. Az üzenetem nekik szól, a bajban és szegénységben levők érdekében. A másik fontos dolog: az identitás. Az értelmiségnek meg kell találni a kötődési pontjait, hogy tudatosan építhesse föl a maga szabálytalanul is szabályos világát. S végül a legfontosabb „üzenet”: a közös nemzetben való gondolkodás. Ez már nem is állampolgárt, hanem közösséget feltételez. A múlt században létező kétféle nemzetmeghatározás: az állam-nemzet és kulturális-nemzet megkülönböztetése. A múlt században létező kétféle nemzetmeghatározás: az állam-nemzet és kulturális-nemzet megkülönböztetése. A múlt században létező kétféle nemzetmeghatározás: az állam-nemzet és kulturális-nemzet megkülönböztetése. A múlt században létező kétféle nemzetmeghatározás: az állam-nemzet és kulturális-nemzet megkülönböztetése.

Beszélgetés Varga Csaba íróval

hogy minél több egyén, csoport, vagy közösség tudjon életben maradni. Ez azonban minőségi létet feltételez. A nemzet megtartó erő, és egyben kerete-tartalma egy átfogó, radikális reformnak, eötvösi értelemben.

— Előadásában négy alkondíciót említett, melyek kétséggel teszik a minőségi megmaradást. Falukisérletei a Balaton mentén a kondícióknak a „majdani” feljavalására születtek. Így van?

— Az általam is támogatott falukisérletek a 70-es évek végén születtek. Az az idő nem a tíz évvel későbbi Magyarország. Akkor egyrészt csak azt szerettük volna igazolni, hogy el lehet kezdeni ilyen vállalkozást rossz körülmények között is, másrészt pedig azt, hogy ilyenfajta települési leépülés mellett is lesznek emberek, akik önként vállalkoznak saját kis világuk megváltoztatására. Mi ebből ma a tanulság? Főként az, hogy a kis társadalmak népe még mindig felsorakoztatható olyan ügyek mellé, melyeket magának érez. Harcol és kiharcol. Az önkormányzati képesség hiányáról tehát szó sincs. Persze ez nem tömegeket jelent, hiszen a közösségi összefogás eszméit és módszereit — mondhatnánk — újra kell honosítani. A helyi vezetőktől való félelem még mindig nagyobb, mint a vállalkozási kedv. Sok mindenről derült ki, hogy tartós gátja a reformtörekvéseknek.

— Gondolom, a műveltségbeli hiányosságok is, melyet a népfőiskolákkal próbálnak ellensúlyozni. Milyen aktualitás hívta életre újra ezt a formát?

— Kezdetben csak ott sikerült, ahol készség mutatkozott a változtatásra. Aszotthalmom is próbálkoztunk, de teljes ellenállásba ütköztünk. Azokban a megyék-

ben, ahol a kényszer mutat a reform irányába, nehezen képzelhető el, hogy a változások valódiak lesznek. A népfőiskolának óriási szerepe van abban, hogy a településért felelős vezetőket és cselekvő polgárokat neveljen. S ez elemi kötelesség, nem egy elvont humanizmus, vagy elvont identitás jegyében, hanem az úgynevezett „kistáji reform” érdekében, amely átfogó, nemzeti reform alapját képezheti.

— A közigazgatásnak ebben milyen szerepet szánna?

— Az államigazgatási funkció akkor valósulna meg a maga tisztaságában, ha lenne helyi önkormányzat, illetőleg az önkormányzás akkor sikeres, ha szuverén az államvezetés. A tanácsok kezdjék átvenni és gyakorolni a testületi funkciókat; a tanácsok választott vezetői valóban képviseljék a lakossági érdeket, s ösztönözzék a helyi reformokat gazdasági, politikai, kulturális síkon egyaránt.

— Előadásában a vészhang megkondítását, és egyidejűleg némi optimizmust véltem felfedezni...

— Én sohasem beszélek úgy, hogy valaminek a végórát jósolom. Örültséggel lennék tagadni, hogy Magyarország — főként a szellemekben — összeomlott ország. Az állampolgárok, a közösségek passzívák, extrovertáltak, kizsákmányoltak, megfélemlítettek, gyávák, árulók... Ennek ellenére egy országra sohasem lehet kimondani, hogy földalta magát. Az elmúlt hónapok szellemi, társadalmi mozgásai is ezt bizonyítják. Persze nem lehet illúzióknak a múltat nem lehet egyetlen tollvonással eltörölni. De az, hogy nem adjuk fel, s realitást vagyunk, a kettő egyszerre lehet érvényes, igaz, emberi magatartás.

Nagy Márta

A Honismereti Híradó legújabb száma

Két évtizede jelenik meg — kisebb-nagyobb rendszerességgel — a Csongrád Megyei Honismereti Híradó. A mostani a tizenhatodik a sorban. A megyében folyó, egyre szélesedő honismereti tevékenység hű tükrére ez a kötet is.

Az Lufordulók bevezetője a kiadványnak. Rácz Sándor Maroslele, Molnár József Klárafalva ötszáz évéről emlékezik meg. Juhász Antal Tápé 850 éves történetét vizsgálja. Dudás Lajos a százéves csongrád-felegyházi vasút történetét kutatja.

A Táj, üzem-, nemzeti-ségtörténet című rész új színfoltja, hogy Csizmazia György a Fehér-tóról ír nem kis szubjektivitással — Szeged egyik kincse élővilágáért aggódva. Komoly Pál Pitvaros község történetéhez szolgáltat adalékokat. Giday Kálmán a szegedi polgári társaságokat dolgozta fel írásában. Endrész Erzsébet a kiszombori helytörténeti szakkört és gyűjteményt mutatja be. Itt olvashatunk a Szegedi Vas-és Fémöntőde történetét feldolgozó kiadványról is.

A Népelet, népi kultúra című fejezetben Asztalos P. Kálmán a csanádpalotai kertészeti építményeket és csöszkunyhókat írta le. Fekete Gábor az öföledeki vályogvetés fortélyaiival is-

mert meg. Katona Sándor a makói tanyai olvasókörieknek a kultúra terjesztésében betöltött szerepéről ír visszaemlékezést.

A Figyelő résszel zárul a kötet. Ebben a fejezetben olvashatunk Szabó Tibor és Zallár Andor tollából a szegedi védőőrképző intézet történetéről. Bagi Ádámné írása a Hazafias Népfőiskola „Beszélni nehéz”-körvezetőinek 1988. évi, Szegeden megrendezett országos tapasztalatcseré-táboráról számol be. Marjanucz László az ópusztaszeri honismereti táborról, Radocsi Ferenc a XVI. országos honismereti akadémiáról ír. A továbbiakban pályázati eredményekről és új pályázati felhívásról olvashatunk.

A kötet függelékeként — de kapcsolódva ahhoz — Óz Károly elkészítette a Csongrád Megyei Honismereti Híradó tizenhat számának bibliográfiáját. Az eddig megjelent cikkek, tanulmányok, dokumentum értékmű adatok azt bizonyítják, hogy megyénkben több százra rúg azoknak a száma, akik szívügyüknek tekintik a honismereti mozgalmat, és szívesen bekapcsolódnak szűkebb hazánk, Csongrád megye múltjának feltárásába, megismertetésébe.

Vecsernyés János

Nyitott ajtók

Tavaly nyáron még csak terveztek, idén januárban már előzetesen írtunk róla, tegnap megnyílt a városi tanács ifjúsági és sportosztálya mellett működő szegedi ifjúsági iroda. Rendeltesé többirányú. Először a tanácsadásokról, amely a hét több napján délután 4 órától este 7 óráig nyitott ajtókkal vár minden érdeklődőt, illetve tanácsadásra szoruló fiatalat. Hétfőn munkajogi, kedden étkezési, sport-, egészségügyi és kozmetikai, szerdán lakásügyi kérdésekre adnak választ a szakemberek. Szerdán és csütörtökön pszichológiai, életvezetési beszélgetéseken lehet majd részt venni, pénteken családjogi tanácsadás. Most pedig a szolgáltatásokról, amelyeket az iroda biztosít, a Deák Ferenc utcában kialakított helyiségekben. A zenehallgatáson kívül könyv-, folyóirat- és újságolvasással tölthetik el óráikat a betérő fiatalok. Szerdánként tart „fogadóórát” az iroda lapjának, a Mértéknek a szerkesztője.

6720 SZEGED, DEÁK F. U. 28-30
TEL. 62/10-955, 10-124, 10-771

rális programjairól, valamint városi, megyei, országos rendezvényekről.

Végezetül idézzük az ifjúsági iroda szlogenjét: „If-

júsági iroda = fórum és szolgálat. Bárki bejöhét. Mindenki feltehet bármilyen kérdést! Szolgáltatásaink díjtalanok! Személyes ügyekben titoktartás. A problémák megoldásában szakember segít! Ne feledd, számíthatsz ránk, mert van időnk rád!” Végül, korábbi reményünket megerősítve, melyet az iroda munkatársai is szeretnének, ez az iroda csak elnevezésében legyen az. Címük: 6720 Szeged, Deák Ferenc u. 28—30. Telefon: 62-10-955, 10-124, 10-771.

A városi tanács és az AISH támogatásával több mint 2 millió forintból kialakított iroda tegnap, hétfőtől a fiatalok rendelkezésére áll. A hivatalos megnyitó délután 4 órakor volt, ahol az intézmény várospolitikai jelentőségét méltatva, avatóbeszédet Králikné Cser Erzsébet, az AISH elnökhelyettese mondott.

Cz. J.

Egy elfelejtett szempont

elfeledett szempont. Amelyről egyébként a Hírel ez évi 3. számában Köteles Pál is írt, Magyarság és kisebbségek címmel, készülő esszéjének, a Magyar világnak egy részletét közreadva.

Miről is van szó? Arról, hogy — Erdélyben éppúgy, mint a történelmi Magyarország más vidékein — a mindenkor magyar államvezetés minden kitarthatóan terjesztett híreszteléssel szemben nagyon is toleráns volt a nemzetiségekkel szemben. Köteles Pál írása éppúgy telve bizonyítékokkal, mint a rádió egyébként nem e célból közreadott, ám e szempontok is látványosan bizonyító szövegészlete. Az erdélyi románság — Székely Gyula is ír erről — kenézei révén maga döntött a közösséget érintő minden kérdésben, az első román bibliafordítást 1581-ben a dévai magyar főkapitány adta

ki, 1564-ben Kolozsvárott magyar pénzen megjelenik az első román nyelvű református énekeskönyv, János Zsigmond uralkodása alatt pedig, 1567-ben elrendelik, hogy az ortodox egyházban a szláv helyett egyszer s mindenkorra a román legyen az istentisztelet nyelve.

És a templomok és a vajdák és az iskolák. Meg az újságok, később a különböző gazdasági egyletek és biztosító társaságok, amelyek — legalisan! — a múlt század végére, e század elejére román kézzel juttatják az erdélyi földterület igen jelentős hányadát. Erőszakos asszimiláció, elnyomóan magyarosító politika közepette ilyen és ehhez hasonló liberális akciókra egyszerűen nem lett volna lehetőség.

Íme, egy eddig elfeledett szempont egy réges-régi viszony mai értelmezéséhez és megértéséhez. Bárki kérdezhetné: egy ilyen fontos adalék ugyan miként kerülhetett feledésbe. A válasz mint a pofon: mert elfeledtették velünk. Mint annyi mást.

Domonkos László